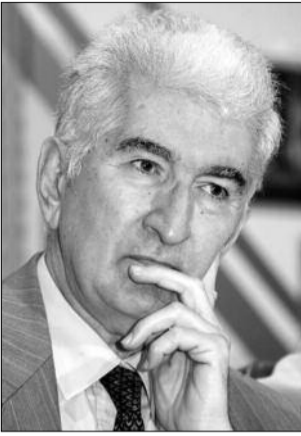

Momente și schițe din actualitatea literară

Scriitori de frunte în relații încordate

Valeriu Râpeanu

Ion Caraion

În revista de la Târgu Jiu *Portal-Măiastra*, nr. 3(48)/2016, Valeriu Râpeanu publică un text amplu despre memoriile lui Mihai Beniuc; de fapt nu chiar *despre*, cât mai curând tot un fel de memorii. Iată atmosfera literară din perioada proletcultistă, relațiile dintre scriitorii de frunte ai vremii: „Redacția (*Gazetei Literare*, al cărei director era Zaharia Stancu; n.n.) se afla pe strada Ana Ipătescu nr. 15, la primul etaj. Tot acolo se afla și conducerea Uniunii Scriitorilor, adică secretarul general Mihai Beniuc și cei trei secretari din vremea aceea. De cum pășai pe culoarul de la primul etaj în partea dreaptă se afla biroul lui Mihai Beniuc. Pe partea stângă o ușă dădea în încăperea în care se aflau George Macovescu și secretarii tehnici. De aici se intra în biroul lui Zaharia Stancu. În trei ani și jumătate până ce Uniunea Scriitorilor s-a mutat în localul din strada Kiseleff nr. 10, niciodată Mihai Beniuc nu i-a trecut pragul lui Zaharia Stancu și nici invers. Colaborările (numeroase) ale lui Mihai Beniuc la *Gazeta Literară* erau cerute de redactorii-șefi adjuncți./.../Când manuscrisul ajungea la Zaharia Stancu vedea cum o negură îi pogoară pe chip. Nu-l citea, arunca doar o privire vădit grăbită, vădit neinteresată, nu-și așeza inițialele ZS cu care orice manuscris lua calea tiparului. Ne spunea sec și indiferent: „Dă-l la secretariat”. Când apărea un volum de Mihai Beniuc criticii din prima linie (Paul Georgescu, M. Petroveanu, Savin Bratu) se grăbeau să scrie o cronică de obicei în două numere. Când simțea și vedea că se întâmplă așa ceva, Zaharia Stancu devenea pământiu la față, mâna începea să-i tremure ca atunci când avea motive de enervare...”

Caraion” în invective sau, din contră, prin explicații, o face din superficialitate. Numai cine are aplecarea și răbdarea să-i citească dosarul penal cu nenumăratele volume (eu l-am citit cu o imensă strângere de inimă și cu un impact biologic) va înțelege grozăvia și complexitatea cazului în sine. Cât despre „verdict” sau „scuze”, ambele atitudini sunt superficiale, grăbite și lipsite de informații. Istoria nu este o poveste. Istoria este adevăr așezat pe fapte consemnate. Istoria României este una însângerată. Și încă ceva: cazul Caraion nu este “singurul cunoscut” în cazul Marin Preda. Ion Caraion este aproape singurul care și-a scris cu mâna lui informările, vrând s-o facă cu tot dinadinsul, vrând să fie recunoscut și de aceea e atât de vizibil. Dar aceasta nu numai în cazul Marin Preda. Ion Caraion este cunoscut informator în nenumărate documente ce-i privesc pe scriitorii urmăriți de Securitate”. Iată că nu totdeauna talentul face casă bună cu caracterul.

Amărăciunea editorului lui Rebreanu

Rodica Lăzărescu publică în *România literară* nr. 43/7 octombrie 2016 un interviu cu istoricul literar Nicolae Gheran, cunoscutul editor al operei lui Liviu Rebreanu. Întrebat câți ani sunt de când a început lucrul la ediția Rebreanu, Gheran răspunde: „Spre rușinea mea, mai bine de 50 de ani. Zic rușine, fiindcă mă uit în oglindă și-mi văd răsplata. Cu mine sau fără mine, mai devreme sau mai târziu, Rebreanu ar fi reintrat în drepturi cu opera majoră, chiar dacă biografia îi rămânea mai puțin cunoscută, ca și creația risipită în oceanul presei interbelice și în imensitatea depozitului arhival. Doar tinerețea îmi poate scuza perseverența de a termina o ediție critică, în condițiile în care devenise regulă ca astfel de întreprinderi să debuteze furtunos, abandonate apoi și mai frumos. Iluștri predecesori, Perpessicius și Cioculescu, s-au trezit la timp; primul s-a scuturat de obligații la vol. 6 din seria *Opere – Eminescu* – proiectată savant în 20 de tomuri -, al doilea la vol. 4 din *Opere – Caragiale*”. Dar, Nicolae Gheran este sceptic în privința existenței unui tânăr istoric literar care să-i continue investigațiile biobibliografice în arhive și în presa interbelică: „Să sperăm că va fi, dar nu-i rău ca înainte de a se apuca de lucru să facă și un control psihiatric, întrucât, dacă se va înhăma la o asemenea treabă de durată, fără să fie angajatul unei instituții cu obiective culturale

de perspectivă, urmând să trăiască de pe o zi pe alta, sănătos la cap nu-i. /.../După cum, la rându-mi, foiletonam zile întregi ziare și reviste fără să găsesc nimic din ce mă interesa. Surprizele au apărut de unde mă așteptam mai puțin. Cine mai e dispus astăzi să lucreze ani de zile la o carte de valorificare a patrimoniului național, ca apoi să nu i se acorde nici măcar echivalentul muncii plătite tipografilor și difuzorilor ei?”

Leviatan, un film rusesc de actualitate

De recomandat filmul rusesc de actualitate *Leviatan*, în regia lui Andrei Zviaghîțev, nominalizat la Oscarul pentru cel mai bun film străin în 2014 și premiat cu Globul de Aur în același an. De un realism impecabil, filmul a fost declarat de puterea lui Putin de la Kremlin drept „antirusesc”. Poliția rusă din zilele noastre și administrația locală, ca și cea centrală, fac legea cum vor, călcând peste cadavre, provocând drame în societate. Nimic din ce înseamnă abuz nu pare a fi străin realizatorilor filmului. O peliculă care pune pe gânduri. Plus calitățile artistice ale filmului, absolut remarcabile.

Zilele Revistei „Acolada”

În zilele de 15 și 16 septembrie, la Satu Mare, a avut loc festivitatea zilelor *Acolada*, la 10 ani de la apariția revistei. Prieteni și colaboratori permanenți ai revistei au participat ca invitați ai lui Gheorghe Grigurcu (director) și Radu Ulmeanu (director general). Cu acest prilej au fost acordate și premiile revistei pe anul 2016: Premiul de excelență pentru opera poetică: Miron Kiropol; Premiul de excelență pentru întreaga activitate: Gheorghe Grigurcu; Premiul pentru rubrica „Interviul *Acoladei*”: Lucia Negoită; Premiul pentru critică literară: Adrian Dinu Rachieru. (DAD)

Un caz trist: Ion Caraion

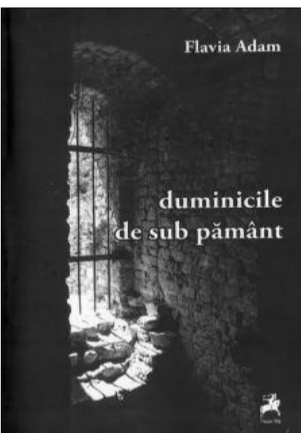
În revista *Actualitatea literară* (Lugoj), nr. 62/august 2016, poeta Ioana Diaconescu acordă un interviu lui George Motroc, un interviu în care vorbește despre dosarul de la Securitate al lui Marin Preda, știut fiind că de ani buni poeta scormonește cu folos în arhivele CNSAS după dosarele scriitorilor. Printre altele, se referă la turnătorile excelentului poet Ion Caraion: „Cazul este atât de dureros și de complex încât nu poate fi rezolvat printr-un răspuns. Ion Caraion este unul dintre marii noștri poeți. Pe de altă parte, vai, unul dintre cei mai asidui informatori ai Securității. Dar cine vrea să expedieze „cazul

Carte nouă

■ **Flavia Adam – *Duminicile de sub pământ* (Tracus Arte, 2016).** Tânăra poetă din Mureș scrie foarte mult (două-trei plachete pe an), ceea ce nu e chiar de apreciat, dar acest cel mai recent volum este unul remarcabil, unitar tematic și valoric. Spre deosebire de congenerii săi, Flavia Adam scrie o poezie a cotidianului grav, a intimității moderate, dar cu o rezolvare în existențial, ba chiar având pe alocuri elemente de expresionism. Mai mult, poeta este obsedată și de spectrul morții, pentru care desfășoară un întreg evantai de aspecte; v. chiar titlul cărții. De citat *mormântul de apă*: „m-am trezit devreme,/am netezit iarba,/gleznele mi s-au umplut de rouă,/plămâni de apă,/ai grijă copilă/mi-a spus o voce din ierburi,/pe neașteptate va veni răsăritul/iar ochiul de apă în care-ai călcat/mormânt îți va fi!” De asemenea, autoarea scrie poeme erotice, de altfel firești la vârsta ei. Iată *fructul oprit*: „îmi povestești despre oamenii (în)setați/unii sforăie între perne,/alții se iubesc pe furis/sau dimpotrivă, cu luminile aprinse,//uite, șemineul ia forma/mâinilor tale -/între coapsele mele e-un rai înnoit,/din care poți culege fructe/cu mâna.” Pe total poezia Flaviei Adam din volumul *Duminicile de sub pământ* este una de vădită prospețime, cu titluri „înșelătoare” gen *noaptea cu lună* sau *cina cea de taină*, acest din urmă poem fiind unul chiar profund, în registru doar aparent minor: „va veni vremea/când luna va atârna de cer,/când voi plânge cu fruntea în mâini./pietre de moară/îmi vor grăbi înnoptarea,/cu apă vie îmi voi spăla ochii,//privirea mea se va limpezi/și niciun prădător nu-mi va mai trece/pe dinainte.//sunt femeia locuită de ape,/în amonte,/râul se umple cu păstrăvi.” Pertinentă concluzia lui Iulian Boldea de pe coperta a patra:

„Melancolică și gravă uneori, jucăușă și tandră alteori, vocea poetei, eufemizată, rostește adevăruri tulburătoare, într-o retorică a spaimei de lucrurile de fiecare zi, dedesubtul cărora adastă, insidioase, neantul, suferința, anihilarea”.

■ **Daniel Pișcu – *Per amorem* (Charmides, 2014).** Deși provine din Cenaclul de luni, poetul optzecist Daniel Pișcu nu prea seamănă cu niciunul din cei trecuți pe acolo, experimentând totuși mai mereu, dar în alte direcții. În volumul acesta poetul face niște portrete „per amorem”, texte empaticе scrise cu (auto)ironie caldă, amintind mai curând de un Petre Stoica decât de congenerii Cărtărescu, Iaru, Ghiu, Vlăsie sau Stratan: „Văru-meu Nuțu/își dorea o iubită./Dar n-a avut-o!/Văru-meu Nuțu/își dorea să facă politică./Dar n-a făcut-o!/Văru-meu Nuțu/își dorea să facă armata/toată./Dar n-a făcut-o!/Văru-meu Nuțu/își dorea să inventeze ceva/mare, mare, mare!/Și a inventat sinuciderea!” Tot pe linia aceasta, a personajelor de album familial, *Tanti Dorina*: „Tanti Dorina/vorbea franțuzește/impecabil/deși era doar profesoară de istorie./Conversam, discutam/erudit./A murit singură/cum a și trăit,/de la minus/la plus infinit”. Găsim aici și câteva portrete făcute cu căldură regretaților săi colegi Alexandru Mușina, Ion Stratan sau Mariana Marin. Iată pe cel din urmă, *Mady*: „Era să mă-ndrăgostesc și eu,/ca atâția alții, de ea./Era o candidă stea./Era ca o Anna Frank/în viața asta terestră./Era bonomă, docilă și tandră,/ca o pictură rupestră./Ne lipsește enorm și acum./Deși pășește încă drept pe drum”. Prin personajele evocate, volumul este unul în fond autobiografic sau pseudoautografic, nici nu contează atât, cu toate că încheie volumul sentențios: *Despre mine...*: „și ceilalți/nu știu/nimic”. (DAD)

“Longevitatea regalității”

■ Nu o dată o femeie frumoasă e înclinată spre ironie și batjocură nu pentru a se apăra, nici pentru a sfida lumea, ci pentru a se integra în lume, căci frumusețea sa poate trece drept “gratuitate”, lăsând-o *extra muros*.

■ Stare similitudină. Bucuria implozivă a lucrurilor pe care le poți face, dar nu le faci.

■ A fi sănătos, practic a nu te gândi la nimic. Conștiință brută de sine, goală de fapte, suverană.

■ În Japonia, un pretext pentru divorț îl poate constitui faptul că soția nu are o ținută corectă în timpul somnului. Japonezii socotesc poziția pe care o are omul când doarme drept o dovadă a educației primite în familie.

■ “Viața, oricât ai folosi-o de repede; se scurge, se duce, lungă doar pentru cel ce știe să hoinărească, să-i placă a lenevi în ajun de moarte; omul faptei e cel care-și dă – prea târziu – seama de fireasca durată a vieții, pe care și el ar fi putut-o cunoaște, de-ar fi știut numai să nu se tot amestece într-ale ei” (Michaux).

■ În ce măsură terapia antidepresivă ar putea fi compatibilă cu structura psihică a unui artist incapabil a-și disocia creația de anxietate, angoasă, stres? Există probabil limite ale acestor stări înainte de-a trece în patologic, dar unii medici se silesc a le suprima nu altminteri decât în totalitate. Aflăm că există un psihiatru parizian, Alain Meunier, care aplică (se pare că nu fără succes) o procedură intitulată *la stimulation magnétique transcranienne*, menită a alunga absolut toate stările sumbre, toate simptomele execrabilei depresii...

■ Longevitatea regalității. Regina albinelor trăiește de cincizeci de ori mai mult decât o albină lucrătoare.

■ În viață ești pândit de dispoziții bizare. Se întâmplă să accepți o scurtă abatere, de o zi-două, de la programul obișnuit, echivalent cu o anume stare de spirit, încredințat că vei reveni întocmai la punctul de pornire. Dar de câte ori nu se mai poate! Intervine un ghem de impresii, senzații, umori, interese, obligații care te împiedică a te regăsi așa cum ai fost în acel moment. Ești aidoma unui ins cu sincope de conștiință, care se trezește hăt departe de locul unde știa că se află, nedându-și seama cum a ajuns acolo. În contul ființei noastre credule, timpul și spațiul își fac jocul lor abscons.

■ Nepăsarea flăcării față de ea însăși.

■ Să fi fost justiția regimului comunist mai dreaptă decât cea postcomunistă? Dacă avem în vedere un anume fapt, răspunsul – oricât de aparent neverosimil – n-ar putea fi decât afirmativ. Pe când în Polonia autoritățile comuniste i-au condamnat la ani grei de temniță pe asasinii preotului Jerzy Popieluszko, în România, într-un sfert de veac “democratic”, unul din ucigașii inginerului Gheorghe Ursu a rămas încă în libertate. Nu cred că în Polonia vreuna din rudele preotului-martir să fi fost nevoită a declara greva foamei pentru a se face dreptate, așa cum s-a întâmplat în țara noastră cu fiul lui Gheorghe Ursu.

■ “Să scrii e să nu vorbești. E să taci. Să urla fără zgomot” (Marguerite Duras).

■ Să fie cumva unele texte mai “sincere” decât emitenții lor? Relația dintre intenție și spontaneitate expresivă ne poate oferi surprize.

■ Aerul frust, neșlefuit, “barbar” al expresiei ajunge a fi luat drept un rafinament. Să fie o răzbunare a începutului față de sfârșit?

■ Și-a distilat în așa grad curajul inițial, încât a ajuns la impresia că pînă și a fi lăudat acum pentru curajul său de odinioară ar deveni pentru el un lucru riscant.

■ “Ce propovăduia Fericita Tereza din Lisieux? Că se cuvina a da atenție mai ales lucrurilor mici, mărunțurilor zilnice, neînsemnatelor. Acolo, în frecușul, monotonia și abraziva oboseală a vieții simple, se verifică

și se adeverește credința, acolo se cunoaște pentru cine semenul său poate fi numit *aproapele* său. Marile acte de eroism și mucenicie sînt, pentru cei mai mulți, cu totul improbabile. Dar gentilețea, răbdarea, politețea, bunăvoința, stăpînirea de sine stau la îndemîna oricui și oricînd. De nefolos ne este a ne visa făptuitori de vitejii și jertfe fără pereche; util și izbăvitor ne este a da atenție mărunțurilor și a ne purta constant în mod nobil, liniștit și răbdurii (cum îi plăcea lui Iorga a spune)” (N. Steinhardt).

■ Din surprizele vieții care se joacă cu noi. Ceea ce voiai să fie doar o etapă devine un scop, iar ceea ce voiai să fie un scop devine doar o etapă.

■ A ști să te oprești e pentru unii o artă, pentru alții o improvizatie. Dar, culmea, nu o dată cei din a doua categorie sînt biruitori. A. E.: „Cred că ți-a venit în minte Nichita”.

■ Reculegere. Suferința ta nu e decât o minusculă parte dintr-un înveliș al suferinței tuturor ființelor omenești ca și a necuvîntătoarelor, care suferință nu e, la rîndu-i, decât un minuscul înveliș al suferinței lui Dumnezeu.

■ A. E.: “Platon dorea un guvern al filosofilor, dar dacă și filosofii...”

■ “Și aici, «enigma Pleșu». L-am văzut de mai multe ori. După aeroport, seara la Liiceanu, unde Alecu, noi, Liiceanu l-am «judecat» prietenește. Apoi la Ministerul Culturii, alt om: gata să critice ca Paleologu, public, Frontul. Și din nou «de-dramatizînd» - de fapt minimalizînd tactica neocomunistă a Frontului – la dejunul de la Capșa, cu Hăulică. Și, în sfîrșit, la cină la el și Catrinel acasă, înfruntîndu-se de data asta serios – pînă la limita rupturii cu Liiceanu – pe aceeași temă. Nimeni nu înțelege. N-are gustul puterii – ca Dinescu. Nu e de rea-credință. Dar parcă s-a hotărît să nu știe pe ce lume trăiește. Pur și simplu. «De-dramatizare» care își va atinge punctul culminant într-un interviu pe care-l citim, cu uimire, într-un ziar parizian, la întoarcere, în care afirmă că pînă și Michnik s-a văzut acuzat în țara lui de comunism. Și atunci cum să te mai miri de Iliescu? Simpla alăturare a acestor două nume e o blasfemie” (Monica Lovinescu).

■ A. E., azi, cu toate că ne socotim amici, e dispus a mă probozi: “Pleșu te numește un «neooportunist» și bine face. N-ai încotro, trebuie să-i dai dreptate. Nu i-ai slujit oare, prin înalte ranguri ce te-au dus în preajma lor, pe trei din cei patru președinți postdecembriști ai țării? Au contat oare pentru tine deosebirile dintre ei și dintre ei și tine? Recunoaște. Ai atins o performanță deloc de invidiat”. Cred că te-ai întrecut cu gluma, dragul meu. Cum de ți-ai îngăduit o atare scandaloasă ironie tocmai față de Pleșu, riscînd să fii acuzat de un nou “linșaj mediatic”? Riscînd așijderea încă o manifestație în Piața Universității în favoarea d-sale? Nu e mult prea mult?

■ “Stimulați tot de colegii de la **Dilema veche**, am deschis și noi *site-ul dumblaws.com*. de la secțiunea *Internațional*, România lipsește, însă ne putem consola cu alte stupizenii de prin Europa. De pildă, în Franța nu ai voie să-ți botezi porcul Napoleon (*sic!*), în Germania e ilegal să porți mască, în Marea Britanie nu e permis să spargi oul la capătul ascuțit. Pe alte meridiane, lucrurile stau și mai bine. În Singapore nu e voie să faci pipi în lift și nici să umbli prin casă în pielea goală. În Mexic, în schimb, membrii clerului nu trebuie să apară în public în strai preoțesc. Dar tot China conduce detașat: ca să mergi la facultate, trebuie să fii deștept. Viața nu e ușoară nicăieri, nu?” (**România literară**, 2015).

■ Nu ajunge oare creația la un soi de enigmatică gelozie pe cei ce-o înfăptuiesc, urmărind să li se substituie?

■ Ideal: să-ți eternizezi sensibilitatea.

■ Simplitatea nu poate fi imitată decât prin simplitate.

■ “După-amiază unduitoare. Multe versuri, puțină muzică acompaniindu-le precum umbra tremurîndă a perdelei diafane mișcate de vînt. Cîte unul din aceste versuri intră în rezonanță cu mișcările perdelei și dezvăluie subit un mirabil ținut de frumusețe, o întregă lume în care credem mai ferm și mai irezistibil decât în propria-ne existență. Atîta forță și veridicitate poate să aibă cîte un vers minuscul de numai cinci cuvinte, care se pot rosti dintr-o suflare” (Ivo Andrić).

■ În simțămîntul de teamă/ atracție pe care îl exercită asupra noastră necunoscutul, intră cu certitudine un factor infantil. O ingenuitate a confruntării mitice cu lumea, ca o prefață a confruntării reale.

■ Observam altădată că Gabriel Liiceanu confirmă cu repetiție o formulă caragială: “Văz enorm și simt monstruos”. După ce l-a declarat, atît de exaltant, pe un publicist care nu se mai află între noi, drept “un arheu al poporului român”, după ce l-a uns pe Andrei Pleșu nu mai puțin decât ca pe un alt Kierkegaard, după ce a afurisit-o cu dichis pe sârmana Mona Muscă, într-o lume care colcăie de vinovații cu mult mai mari, ce face acum? Îl ia în vizor pe Papa Francisc I, care, într-o călătorie, a avertizat, surizător, că persoana care ar rosti o grosolanie despre mama sa ar trebui să se aștepte la un pumn. N-a fost decât o simplă glumă. Un moment de pedagogie “pe înțelesul tuturor”. De ajuns însă pentru a produce inflamarea, colera incomensurabilă a lui Liiceanu. Spirit lipsit deopotrivă de simțul proporțiilor și de cel al umorului, însă chiar prin aceasta devenind amuzant, d-sa se dezlănțuie furibund. Se răfuieste cu inocentul gest papal pe un amplu spațiu frazeologic, nu fără a recurge la complicitățile forțate ale unor Thomas Hobbes, Max Weber, Norbert Elias. Și chiar la complicitatea lui... Isus: “Nu ceruse oare Isus de la noi o răsturnare interioară de asemenea proporții încît să ajungi să-ți iubești dușmanul și să-ntorci, celui care te lovește, și celălalt obraz? Și toate astea în speranța că specia umană, educată, în spiritul noii religii, ar fi urmat cîndva să se «domolească». Cum să fie atunci, pentru Apostolul lui Isus, lovitura cu pumnul «normală»?” Pentru a se întreba ultrapatetic: “Cine are, oare, dreptate: Papa Francisc? Sau Isus?”. Și nu fără a insista în cheie catastrofică: “Cum e cu puțință ca slujirea unui zeu să provoace deopotrivă lacrimi de iubire și sînge?” La vorbele caragialești putem alipi în liniște o zicală populară: “A face din țințar armăsar”...

■ Sub zodia tinereții, mă gîndeam, transportat, la lucruri care erau irezistibile pentru că ar fi putut să se împlinescă. Sub zodia senectuții, mă gîndesc, la fel de transportat, la lucruri irezistibile pentru că nu s-au putut împlini.

■ Nume uitate de mult, care-ți răsar în minte cînd nu te gîndești la ele, aidoma unor stele ivite brusc pe boltă, cînd începe înserarea.

■ A. E.: „Visul nocturn nu se explică decât prin sine însuși, precum înfățișarea unei figuri umane prin răsfrîngerea sa în oglindă. A-i da diverse interpretări contorsionate mă tem că e de multe ori o operație care se află în pragul hazardului. Un ceremonial al unor ingeniozități ce se slujesc doar pe ele însele. Să fie visul neapărat «împlinirea (deghizată) a unei dorinți (reprimate, refulate)», «un rebus», «o metaforă», «un text sacru»? Uneori, numai uneori se brodește ceva în exegeza aplicată oniricului pe o astfel de cale lunecoasă. Prea adesea însă e numai o fandare a autorității psihanalitice în sine. Cineva definea psihanaliza drept «o tentativă a imposibilului de-a deveni posibil pentru ca acesta să devină din nou imposibil».

Reculegere. Suferința ta nu e decât o minusculă parte dintr-un înveliș al suferinței tuturor ființelor omenești ca și a necuvîntătoarelor, care suferință nu e, la rîndu-i, decât un minuscul înveliș al suferinței lui Dumnezeu.

Nicolae Oprea

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Cazul lui Vintilă Horia este oarecum atipic pentru un scriitor din exil format în climatul artistic interbelic. Spre deosebire de Ștefan Baciu, Aron Cotruș sau Horia Stamatu - dintre poeți, de Mircea Eliade sau Mihail Villara - dintre prozatori, el a părăsit țara în timpul războiului mondial fără să fie recunoscut ca o valoare certă în patrie.

cronici

Cronica literară

Un scriitor din exil: Vintilă Horia

La doi ani după susținerea tezei sale de doctorat cu o temă îndrăzneată, *Un scriitor din exil și tema exilului: Vintilă Horia*, Mădălina Violeta Dîrmină se hotărăște să publice rezultatele cercetării sale laborioase într-un volum cu același titlu (Editura Eikon, 2016), clarificând multe dintre penumbrelor vieții și operei unui scriitor de excepție din diaspora, în tentativa de reintegrare definitivă a acestuia în circuitul valorilor naționale. Dintre recuperările postrevoluționare, prozatorul Vintilă Horia - de la a cărui naștere s-a împlinit anul trecut un secol - reprezintă un caz singular în literatura română, întrucât consacrarea sa europeană datează din 1960, când i se atribuie Premiul Goncourt pentru romanul *Dieu est né en exil* de la Editura Fayard. Controversele iscate, la vremea respectivă, în legătură cu trecutul său legionar, n-au avut darul să anuleze opțiunea Academiei Goncourt. Istoria decernării premiilor menționează, totuși, în dreptul anului 1960: *attribué mais non decerné*. Este surprinzător sau, mai degrabă, simptomatic cât de puține informații ne parvin pe filiera istorico-literară despre emigrantul în Argentina din 1948, după ce puterea comunistă îl condamnase pe Vintilă Horia, în contumacie, la 25 de ani de muncă silnică pentru inventate "crime de război".

Studiul monografic al Mădălinei Dîrmină se deschide cu o bio-bibliografie extinsă cu bunăștiință pentru a acoperi petele albe din dicționarele literare românești din care proscrisul Vintilă Horia a fost eliminat timp de aproape cinci decenii. Sunt puse în evidență date și fapte care marchează mai întâi evoluția tânărului scriitor din perioada românească: debutul de la *Gândirea* din 1936 (după predebutul din revista Liceului Sf. Sava) și „botezul” literar primit de la Nichifor Crainic care i-a sugerat, pare-se, pseudonimul (numele real: Gheorghe Caftangioglu); întemeierea revistei *Meșterul Manole* din 1939 și programul acesteia; debutul editorial cu volumul poetic *Procesiuni*, din același an, urmat în 1942 de debutul în proză, cu romanul *Acolo și stelele ard* ș.a.

Perioada exilului este prefațată de o trecere în revistă a percepției diferite asupra exilului prin prisma intelectualilor români nevoiți să-și părăsească patria, în secțiunea *Calea exilului*. Remarcabilă este, în context, opinia lui Vintilă Horia însuși, inserată în ediția franceză a *Jurnalului unui țaran de la Dunăre* din 1966, în traducerea autoarei: „Viața exilatului e o gândire despătată, o schizofrenie în înțelesul semantic al cuvântului. Mereu ruptură: între existența primordială a paradisului pierdut, să zicem, și actualitatea exodică. Exilul în sine este o rană pe care întoarcerea nu o vindecă. Dimpotrivă”. Din acest interval de timp, prelungit dincolo de Revoluție, autoarea studiului punctează semnificativ evenimentele modelatoare: stadiul de atașat de presă și deportarea în lagăre fasciste, întâlnirea cu Giovanni Papini, stabilirea în Spania, colaborările la diverse reviste de pe mapamond (din Spania, Italia, Germania, Argentina, Chile etc.), periplul argentinian, profesoratul universitar de la Buenos Aires și Madrid, imposibilitatea întoarcerii în țară. De asemenea, sunt prezentate rezumativ scrierile care îi marchează maturizarea artistică.

Polivalența scriitorului este reliefată aproape schematic în al doilea capitol al monografiei, conturând din fragmente ipostazele creatorului: poetul, prozatorul, eseistul, publicistul, criticul literar, universitarul studios și filosoful. Autoarea insistă asupra profilului poetic, beneficiind și de aprecierea entuziastă a altui mare scriitor din exil, Mircea Eliade. După apariția culegerii poetice *A murit un sfânt* din 1951, unde este

transfigurată experiența exilului, acesta nu ezită să-l declare *mare poet* - într-o scrisoare amicală publicată într-un volum postum de *Corespondență* -: „Ruperile și valurile ți-au purificat poezia (...) Aduci un univers cu totul și cu totul nou în poezia românească. Experiența inițiativă a deștărării!...Coborârea în infern, rătăcirea în labirint”. În schimb, secvența consacrată prozatorului este expeditivă, pentru că amână abordarea analitică a prozei pentru capitolul-nucleu al lucrării.

Într-un capitol de tranziție, *Istoria premiului Goncourt - un premiu nedecernat*, se reconstituie, apoi, circumstanțele acordării premiului francez de consacrare care i-a fost atribuit pentru valoarea romanului *Dumnezeu s-a născut în exil*, dar nu a fost urmat de decernare (caz unic în istoria premiilor), sub presiunea statului comunist român, autorul fiind declarat „criminal de război”. Mădălina Violeta Dîrmină transcrie în românește fondul interviului televizat, în care prozatorul român dialoghează cu contracandidatul său Henri Thomas. Capitolul acesta va fi completat în Anexele lucrării cu un dosar publicistic, *Scandalul Goncourt*, reunind toate articolele controversate (și incriminate de regimul comunist) publicate de tânărul Vintilă Horia între 1937-1941 în revista de orientare legionară *Sfarmă Piatră*; unde au publicat și Emil Cioran sau Mircea Eliade, congenerii săi, și ei incriminați de unii sau alții.

Coordonatele prozei constituie partea cea mai substanțială a monografiei, demonstrând analitic valoarea indubitabilă a romancierului. În *Jurnalul unui țaran de la Dunăre*, Vintilă Horia mărturisea că prima temă a prozei sale - a doua fiind tema dragostei - o constituie *exilul*, văzut ca ruptură spațială tragică. Este tema care se adecvează concepției romanului ca simbol cultural. Prin prisma sa, arta romanescă rezidă într-o *tehnică simbolică a cunoașterii*: „Literatura în genere, și în special romanul, este termenul cel mai adecvat pentru o apropiere a diverselor tehnici de cunoaștere, căci ea subliniază cum romancierul, mai mult sau în aceeași măsură cu filosoful, oferă lumii actuale posibilitatea unei sinteze gnoseologice”. Romanul premiat, *Dieu est né en exil*, transcris în limba română abia în 1990, deschide, din acest punct de vedere, seria tematică a romanelor simbolice-gnoseologice. În această suită omogenă de narațiuni, tema exilului - sub diverse forme, inclusiv, exilul interior - apare ilustrată prin intermediul unor figuri excepționale din istoria civilizației europene. Mădălina Violeta Dîrmină deschide și dumneaei comentariul aplicat cu romanele de acest gen, alcătuind fundamentala trilogie a exilului: *Dumnezeu s-a născut în exil*, *Cavalerul resemnării*, *Salvarea de ostrogoți*.

În structura capitolului central intră, de fapt, trei secvențe unitare, pornind de la tema exilului ca factor ordonator. În afara celor mai bune romane grupate în trilogie, se analizează, în grupaje tematice, întreaga creație epică a lui Vintilă Horia, de la *iubirea eternă* (din primul roman, *Acolo și stelele ard*) și *romanul istoric* (ultimul roman, *Mai sus de miazănoapte*), trecând prin *Exilul ca etapă de inițiere* (din *Un mormânt în cer*), până la nuvelistica în care apar personaje și motive ce prefațează romanele de maturitate artistică. Comentariul se încheie firesc cu jurnalul intim care nu a fost încă tradus din franceză, *Journal d'un paysan du Danube*, analizat după ediția princeps, cu citatele traduse de autoare (profesoară de Franceză în viața de toate zilele) în cadrul Notelor de subsol. În ultima secvență se revine la condiția exilatului, printr-o caracterizare minuțioasă a personajelor din acest unghi, exponențiale tipologic: poetul Ovidiu, principele Radu

Negru și profesorul Toma Singuran, din romanele fundamentale care alcătuiesc „trilogia exilului”.

Într-un discurs cât se poate de obiectiv, Mădălina Dîrmină reușește să redea o imagine completă asupra contribuției de excepție a lui Vintilă Horia în evoluția prozei noastre postbelice, dar și în propagarea culturii române pe meridianele lumii (în Europa și America de Sud). Absența exercițiului critic permanent se face simțită, pe alocuri, în exprimarea uneori didacticistă a ideilor, dar autoarea compensează acest deficit prin forță analitică, priză la text și tenacitate în cercetare. Dintre concluziile studiului monografic, e de reținut opinia semnificativă a cercetătoarei: Originalitatea prozei lui Vintilă Horia rezultă în primul rând din crearea unor personaje autentice proiectate într-o lume ficțională. După cum scriitorul mărturisea, exilul este o formă de cunoaștere, de realizare, cu funcție creatoare. Personajele devin paradigme ale autorului, iar lectura operei sale scoate la iveală elemente autobiografice”.

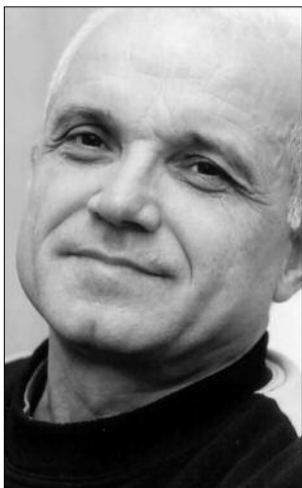
Cazul lui Vintilă Horia este oarecum atipic pentru un scriitor din exil format în climatul artistic interbelic. Spre deosebire de Ștefan Baciu, Aron Cotruș sau Horia Stamatu - dintre poeți, de Mircea Eliade sau Mihail Villara - dintre prozatori, el a părăsit țara în timpul războiului mondial fără să fie recunoscut ca o valoare certă în patrie. Deși debutase editorial ca poet în 1937 cu placheta *Procesiuni*, urmată în anii dinaintea războiului de *Cetatea cu duhuri* și *Cartea omului singur*, *Istoria* lui G. Călinescu *de la origini până în prezent* (prezentul din 1941, când Horia publică ultimul volum de poezii în românește) nu îl înregistrează nici măcar la Bibliografie. Cu atât mai mult este de apreciat acțiunea recuperatoare concentrată a cercetătoarei, care reușește să-l plaseze într-un tablou sinoptic adecvat, punând în valoare atât opera rămasă în bibliotecile din țară (dar pusă la index de cenzura comunistă), cât și opera creată peste hotare, recuperată cu mare întârziere și nu integral.

Laborioasă în cercetare, Mădălina Dîrmină a parcurs o bibliografie de mare întindere, utilizată ponderat în conceperea tezei. A citit cam tot ce s-a scris important despre literatura română a exilului, începând cu *Enciclopedia exilului românesc* a lui Florin Manolescu și continuând cu: Eva Behring (*Scriitori români din exil*), Cornel Ungureanu (*La Vest de Eden. O introducere în literatura exilului*), Nicolae Băciut (*Literatura exilului, exilul literaturii*), Gheorghe Glodeanu (*Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței*), Gabriel Stănescu (*Țara și exilul*), Sonia Elvireanu (*Exilul românesc postbelic*) ș.a. De un interes aparte se bucură studiile consacrate lui Vintilă Horia, multe dintre ele lucrări doctorale la origine: *Întoarcerea lui Vintilă Horia* de Marilena Rotaru, *Vintilă Horia - Al zecelea cerc* de Crenguța Gânsacă, *Vintilă Horia sau un scriitor contra timpului său* de Georgeta Orian, *Vintilă Horia sau vocația totalității* de Cristian Radu, *Vintilă Horia - nefericitul fericit* de Adina Lemnian. În comentariul prozei, mai cu seamă, pe fondul analizei atente a textelor, sunt asimilate în discursul propriu și dezvoltate opiniile majorității criticilor literari captați de opera lui V. Horia, atât din interbelic cât și din postbelic: Ovidiu Papadima, Pericle Martinescu, Monica Lovinescu, Marian Popa, Dumitru Micu, Eugen Simion, Constantin Ciopraga, Nicolae Florescu, Vasile Spiridon ș.m.a.

În totul, Mădălina Violeta Dîrmină realizează un studiu monografic util, profund documentat, apelând la sursele primare, și într-un discurs critic bine articulat.

Liviu Ioan Stoiciu

Labiș, azi -
„60 de ani de amintire”

poet Labiș, de exemplu” (am preluat citatul din *Bucovina literară* 7-8 / 2016, din istoricul literar N. Cârlan, monografistul sucevean al lui Labiș)... Teribil, Labiș a căzut la propriu din tramvaiul ucigaș. Credeți că era floare la ureche ca însuși „secretarul general” al UR din 1956, Mihai Beniuc, să te arate cu degetul la congresul scriitorilor? Labiș era deja în postura de „refractor” al regimului... Cu toate acestea, un coleg al lui Labiș, la Școala de literatură, Marin Ioniță, îi răspunde în revista *Litere* 7-8 / 2016 redactorului șef Tudor Cristea: *Câteva cuvinte, totuși, despre sfârșitul tragic al poetului, la vârsta de numai 21 de ani. Am îndoieli că a fost asasinat din motive politice. Argumentele mele? El nu prezenta nici un pericol pentru putere, iar puterea nu avea interes să-l elimine. Dimpotrivă, își pusese în el toate speranțele și încerca să-l facă marele poet al clasei muncitoare. Fiul iubit care mai rătăcea câteodată, dar putea să fie readus la matcă. Labiș avea ușa deschisă la Comitetul Central al Partidului. Iată două exemple dintre cele mai grăitoare: Vinul pe care l-am băut noi de Revelion a fost adus de el din protocolul Comitetului Central. Altădată m-a dus de mână acolo ca să cer o anchetă în legătură cu eliminarea mea din școală. Ofițerul de la ușă, cu pistolul la șold, mi-a pus mâna în piept, dar a fost suficient ca Labiș să-i spună: — Lăsați-l, e cu mine! Nu avea rival în aprecierea puterii. Se desprinsese foarte mult de ceilalți din generația lui. Pe cine altcineva ar fi putut să conteze? Poetul nu a așșat o poziție ostilă în timpul evenimentelor din Ungaria. Și chiar dacă ar fi fost așa, și chiar dacă ar fi participat în mod public, nu ar fi fost sancționat mai greu decât, de pildă, soții Covaci. Și, în sfârșit, dacă s-ar fi hotărât să-l suprime, n-ar fi avut nevoie de un asemenea scenariu în care să se compromită. Puterea ar fi fost în măsură de asemenea atrocități. O făcuse cu Foriș, căruia i-au zdrobit capul cu ranga, cu Lucrețiu Pătrășcanu, împușcat în celulă. Câteva picături de otravă ar fi fost de ajuns... Dar de mergem pe urma evenimentelor din acea noapte fatală, Labiș a băut până s-a amețit într-un bar, s-a mutat apoi într-un alt local unde a continuat, a ajuns într-o stație de tramvai măturată de vânt, clătându-se pe picioare, și a mers paralel cu vehicolul înainte ca acesta să oprească și din mers s-a urcat pe scara cu zăpadă înghețată, dacă nu cumva alunecase mai înainte între tampoane. Suntem bolnavi de scenariu și încă nu ne-am vindecat. Eminescu a fost ucis cu praștia, Marin Preda cu otravă, Dan Deșliu înecat în mare, toți din motive politice, de ce n-ar fi fost omorât și Labiș? Dar, încă o dată, de data aceasta de ce ar fi făcut-o? Neplauzibilă ni se pare și ipoteza că Labiș căuta să-și regizeze sfârșitul. Convins că este un poet terminat, care nu merită să mai trăiască steril și din amintiri. Rămân la părerea că a fost un accident stupid... Așa o fi. Oare cum ar fi arătat Nicolae Labiș azi, la vârsta lui Marin Ioniță?*

*

60 de ani de posteritate — Nicolae Labiș. Câți poeți români mai au norocul să li se numere anii de posteritate? Labiș a murit în 22 decembrie 1956, accidentat în 10 decembrie, cu măduva spinării complet secționată (o variantă: a ales după tramvaiul 13 plecat din fața Spitalului Colțea, a urcat pe scara din spate a primului vagon și a alunecat, a căzut între vagoane; altă variantă: securistul care îl urmărea l-a tras de palton când a urcat pe scara tramvaiului; securistul a venit la spital la Labiș și l-a pus să semneze că a fost un simplu accident). În decembrie 1956 Labiș spunea cui voia să-l asculte că vrea să se izoleze, să părăsească pentru totdeauna Bucureștiul (nu avea casă, nu avea serviciu, nici din ce trăi, Școala de literatură nu-i asigurase un viitor; la Facultatea de filologie n-a stat decât un seminar). Abia împlinise 21 de ani, pe 2 decembrie, și-și serbase ziua onomastică (pe 6 decembrie, Sf. Nicolae), în 10 decembrie s-a lăsat sedus într-o celebră cârciumă din București de o... balerină (cu siguranță, balerină cu grade), Maria Polevoi, angajată a Ministerului de Interne, la Ansamblul „Ciocărlia”. De reținut, balerina l-a „agățat” pe Labiș (un singuratic, intrat într-o perioadă de boemă) și l-a invitat acasă la ea, dar fără să atragă atenția, venind separat cu tramvaiul 13. Lui Labiș i-a ieșit în cale ceasul rău... E curios: unde e dosarul lui Labiș de la Securitate? Maria Polevoi s-a sinucis în 1978... Cum să îndrăznești să intri în pielea lui Labiș, din 1956, când vezi cu cât cinism e expedit între statuile fără suflet ale comunismului? Atunci, în 1956, în primăvară, Hrușciov a dat de gol crimele lui Stalin numărate cu milioanele, compromițând definitiv imaginea idilică a comunismului, iar din 23 octombrie a avut loc revoluția studentească antibolșevică din Ungaria (reprimată de trupele sovietice, în 11 noiembrie, soldată cu mii de morți) — cum ar fi putut trece aceste evenimente politice neobservate de tânărul poet Labiș? Un Labiș dovedit până în 1956 imprudent, cântând imnul regal (avea 13 ani când dispărea România ca regat) și recitând „Doina” lui Eminescu (ambele, aflate sub obroc până în... 1989!), după ce fusese suspendat din UTC deoarece deținea și citea cărți interzise de bolșevici (avusese parte de un proces inchizitorial pentru posesie și răspândire de cărți interzise)... Vi se par fleacuri? În anul morții lui, Labiș a fost admonestat în raportul general prezentat la Congresul scriitorilor (din 18-23 iunie 1956) de secretarul general al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, Mihai Beniuc: „Se găsesc și de aceia care preferă libertatea de a nu vorbi despre marile adevăruri ale vieții, ale omului, și de a purta pe cititor de nas. Snobism, evazionism, influențe ale ideologiei burgheze, infiltrații liberaliste în capul artistului, slabă pregătire ideologică, lipsă de contact multilateral cu realitatea precum și confuzii cu privire la raportul dintre libertate și îndrumare, pot face câteodată și pe la noi pe unii să alunece în gropile de lângă drum și să pornească după focuri mincinoase pe cărări inexistente. Adesea este cazul la tinerii care vor să «măsoare veacul cu pasul lor și singur». Întocmai cum spune un copil pe care vrei să-l ajuți să treacă peste prag și el răspunde încăpățânat «Eu trec» și cade. Așa tânărul

Poemul de colecție

Nicolae Coande

Un respect uriaș

Trăiesc mă bărbieresc scriu
Nu știu să-mbătrînesc mă-mbrac
În bacterii cum face toată lumea
Ies pe ușă afară: respir
Salut un popor de morți
Cîndva un respect uriaș
Se va năpusti peste mine.

al teatrului municipal inițiat de ea, „Matei Vișniec”, la Suceava), juriul concursului de debut „N. Labiș” e format numai din critici literari (Mircea Martin, Mircea A. Diaconu, Paul Cernat, Vasile Spiridon, Adrian Dinu Rachieru — ultimul, bucovinean), iar Festivalul Labiș prezintă un poet recunoscut la Fălticeni (unde a studiat și Labiș), la liceul „Nicu Gane”, în cadrul unui recital al poezilor invitați. La Liceul „Petru Mușat”-Suceava e deschiderea oficială a festivalului (la care, de regulă, sunt vedete surorile poetului, Margareta și Teodora Labiș; Teodora vine din când în când, Margareta are un cult remarcabil al poetului), Mircea A. Diaconu și N. Cârlan având un cuvânt greu de spus despre actualitatea lui Labiș. Biblioteca județeană găzduiește prezentări sobre de autori și cărți noi, de reviste literare și edituri, anul acesta s-a mizat și pe autoprezentare (eu am lansat „Opera Poetică”, volumul 1, apărut la Editura Paralela 45; Mircea A. Diaconu a lansat o carte masivă, de peste 700 de pagini, intitulată „Biblioteca română de poezie postbelică — Experiențe & existențe poetice”, studii, eseuri, cronici; Doina Popa a lansat romanul „Ca frunza-n vânt”, apărut anul acesta la Editura Junimea și suceveanul Vasile Tudor a lansat o antologie de versuri)... A doua zi a Festivalului are loc în comuna natală a poetului, Mălini (aici a avut el casa părintească, dar s-a născut într-un sat ce aparține comunei, Poiana Mărului), unde primarul Petru Nistor e o gazdă ideală, ținându-l pe Nicolae Labiș la inimă. Aici sunt acordate premiile concursului de debut „N. Labiș” și localnicii „încântă ochiul și urechile”. Un fapt divers... extraordinar: primarul Petru Nistor a cumpărat din... Alexandria un bust al lui Labiș (copie în bronz a bustului de piatră din fața casei memoriale din Mălini; bust de bronz scos din fața casei de cultură din Alexandria, dacă am înțeles bine, și ascuns după Revoluție, Labiș fiind considerat la Alexandria un poet... comunist) și instalat în fața primăriei din Mălini. Același primar, sponsor al Festivalului Labiș, a înălțat pe dealul din satul Suha o biserică („maramureșeană”; în pridvorul acestei biserici noi majestuoase Carmen Veronica Steiciuc va modera acum un recital-surpriză de poezie; anul trecut recitalul de poezie a avut loc la Mănăstirea Slatina) și un cămin de bătrâni după model occidental. Nu pot decât să-mi scot pălăria că mai există și asemenea primari, care nu neglijează „partea spirituală din om” (respectând bătrânețea acestei lumi) și dă scriitorului român importanță... Altfel, Festivalul Labiș s-a făcut cu bani puțini, cu invitați „punctuali” din țară (strict conform programului). M-am bucurat să revăd și să ascult poezia scriitorilor bucovineni, prezenți la cele două recitaluri — plus poezia celor premiați (în majoritate fete) și a îndrumătorului lor, Gh. Cîrșian, o personalitate rară.

Închei cu versuri din Nicolae Labiș, plecat la 21 de ani: „Pentru ce-am plecat, / Unde măndrept? / S-au întunecat / Sensurile-n piept / Dar o flacăra / Mă cheamă acolo”... Sau: „Plecările din tine-n alte lumi / Să nu le iei nicicând drept despărțire”... Sau „Și totuși, ceva mai lipsește. Flămând, Inima încă-mi mai bate, cerând. / Lipsește o floare, neînflorită / Nici în somnu-mi adânc”. Frumos...

22 septembrie 2016. BV

Un Labiș dovedit până în 1956 imprudent, cântând imnul regal (avea 13 ani când dispărea România ca regat) și recitând „Doina” lui Eminescu (ambele, aflate sub obroc până în... 1989!), după ce fusese suspendat din UTC deoarece deținea și citea cărți interzise de bolșevici (avusese parte de un proces inchizitorial pentru posesie și răspândire de cărți interzise)...

litere

Theodor George Calcan

Îl cunosc și citesc de peste patru decenii și depun mărturie, în deplină cunoștință de cauză, că Theodor George Calcan și-a consacrat întreaga ființă/existență poeziei & cărții, bibliotecar până la pensionare în Târgu Neamț. Ca poet, *pururea tânăr* și în lucrare, a făcut parte din gruparea Școlii de poezie de la Tg.Neamț, ai cărei corifei – Aurel Dumitrașcu, Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Sava, Radu Florescu –, sunt nume impuse în literatura de azi. Care vor fi fost circumstanțele defavorizante unui parcurs similar ca recunoaștere în cazul lui Calcan? În primul rând, cred, însăși valoarea poeziei lui, ieșită din serie, originalitatea vocii, timbrul complicat personal, insolita prin unicitate prezență umană. Ce sare în ochi în discursul său pititic, stihial oracular, este Nebunia sacră pentru alchimia Verbului. Destule considerente ca să se atragă atenția asupra acestei lirici personalizate, cum alta nu știu să se mai scrie în spațiul literelor noastre. **(MARIAN DRĂGHICI)**

Nu mai putem repeta geometria
Când sărbătorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria
Când sărbătorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria

Cel de al șaptelea Bonsai

Râzi viața mea niponă
Râzi
Ca o paiată cu gura mare
Mare oricând
Și voi luați-mi această durere
Aud timpul spărgând clopote în pătrate
Lumea e presărată
Cu cioburi
De speranță, ură, furie, spaimă,
Durere.

Acum seara
Pe cerul și el la ceas de amurg
Peste codrul care se unduiește
În valuri spre nord
Unghiul unor păsări abia de se mișcă
Un punct infim contra vântului
Depart, departe, undeva înspre sud
Mi-aduc aminte de tine.
Ca o pernă stând așezată
Între cuvinte
Înmiresmata ta apropiere
Ceașca aceea de duioșie
Și zborul trupului sus, tot mai sus
Dar de ce totul, parcă, ne e împotriva?
Împotriva mea
Și a ta întotdeauna?

Compozitorul interpretează trist
O nocturnă
Oamenii calcă-n picioare
Pietrișul roșu cu cioburi multicolore
Se duc pe cărarea bătătorită
Calcă nepăsători, nevăzându-le.
Nesocotind sclipirile chinului
Pe care tot ei îl îndură
O, voi, luați-mi, luați-mi această
Durere
Această pierdere fără de margini.

Capul țigăncii din fântână strigă
Numai aurul astrilor străluminat
Un șarpe murmurat pe colburi
La fel de multicolore
Se tolănește peste cerul meu
Soarele singur nevăzut în piatră
Se bucură de iarba limpezită
Doar noaptea cuvântului meu
Prunc blond în pântecul cu cercuri
Și pasărea curată la izvoare.

Cum înotau florii câtor lumi
Râzi viața mea niponă
Ca paiata
Cu gura mare, mare-ntredeschisă
Râzi viața mea, de mine însumi, râzi!

Când sărbătorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria.
Când sărbătorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria.
Când sărbătorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria.
Când sărbătorim străzile tulburi

Când sărbătorim străzile tulburi

nu mai putem repeta geometria
La rădăcina filozofiei,
Se naște vociferând
O mladă firavă a verii

Dar degeaba ne scriem poemele
Cu ochii minții
Dacă nu le putem vedea
Și cu ochiul din suflet
Care plutește-n singurătate
Peste neant.
Eu lucrez în derivă la poemul lui Yeats
Iar Tiresias îmi ispitește roz vișinul
nemulțumit
Calmele ore curbate
Sunt reperate sale
Privește confuz sigiliul cuvintelor
Și nedemnită
Și înțelege în fine
Că nimic n-a văzut și n-a auzit
După grilă
Femeia de mână cu jokerul vesel
Ne ispitește cu viziuni mute
Sub norul de hidrargir, auriu
În crepuscul
Iar în noaptea promisă
Și internetul pare o noapte
Cu pești vineți și translucizi
Înotând ca niște cili vibratili.

Undeva, către peștera orelor spuza
Se pot vedea în apa destul de clară
Bărbatul cu copilul de mână
Trecând destul de grăbiți amândoi
Prin hala de pește
Alunecând, vreau să zic
Pe un patinoar plin de pixeli.
Mai multe culise de spirit
Și-o sabie, poate fi crucea pe care
El, boreal, se individualizează
Și ar putea răstignit
Să și moară.
Ușor, ușor, pietrișul lui avatar
De pe mal
Se retrage în sine
Se retrage sub val și sub mal
O simplă dojană aspră poate schimba
Starea de spirit a unui copil
Care poate visa la nesfârșit
Torsul Ledei și-al lebedei sale
Aplecându-se în lumina blândă
A focului care arde cu flacăra
Destul de mică
Și mi-l închipui sever pe Pitagora
Aplecat peste scut
Și uimit de starea de spirit
A populației.

Dăltuite de mână dar și de
Calculatorul destul de vag
Al câtorva oameni de geniu
Aceasta poate fi ziua nevinovată
Dar și neverosimilă
A unui prunc european
Îmbăiat și săpunit totodată
În tristețea unor fonduri Phare
Nerambursate și prost cheltuite
Dar, naturile noastre cele două,
Nu s-ar putea, zic eu, contopi
Deși după Auden ca și după Yeats
Viața prinsă-n obezi
Se poate desface ușor
De filozofie
Și fazele lunii
O pot pânda pe Atena
Cum îl prinde de gât pe Achilles
Trăgându-l de păr nervoasă
Și înverșunată.

Vântul bate destul de batjocoritor
După ei amândoi
Strângând într-o mână metaforele

Magda Grigore

În numele poemului (ea nu mai e aici)

Ne-am așezat la cină, în tăcere, obosiți și încercănați.

Cu trupurile tremurând și necunoscând odihnă.

Cu gândurile izvorând în grija pentru tihnă.

Ne-am așezat în jurul mesei, flămânzi, toată ziua am strâns anotimpuri. Anotimpurile din noi

risipite în grabă, ascunse, neștiute prin cotloane,

printre fructe și sâmburi, printre flori fărâmate în culori vechi,

păstrate în carne și sub ochi.

Toată ziua n-am scos o vorbă. Doar pământul gemea încet

a durere uitată prin vremi sau a cântec, a fior rece sau a descântec.

Toată ziua nu ne-am putut opri mâinile să atingă obiecte uitate

sub colbul distanței dintre noi.

Știam că este ziua în care ne vom preface în melci

și fiecare, pentru el însuși îndurerat, va pleca mai departe

cu casa în spate asemeni melcului trecător printr-o lume

care nu e a lui. E a tuturor și a nimănui.

Seara am întins masa și am coborât cu toții

într-o tăcere și mai adâncă.

Pe masă o inimă sau o lună plină pulsa spre împăcarea deplină.

A fost cu noi toată ziua. A vorbit, a râs și a plâns,

ne-a învățat că tăcerea împacă, ne-a arătat că liniștea e vie

respiră în grădina verde, pentru cel ce n-o pierde,

se ascute în timp și intră în oase ca frigul.

I-am văzut chipul, i-am auzit vocea, i-am atins mâna grăbiți,

cu trupuri fragede, cu ochi limpezi și fericiți!

Ne-am așezat la masă împreună, în cuibul cald de rândunici –

deși ea nu mai e aici.

Și în cealaltă capitalul simbolic.

Șuvoaiele iraționale de sânge

Pândesc pământul

O lumină pare a fi

Trupul mort al lui Hector

Într-o fereastră a Troiei

Dar noi râdem cu toții

De gestul unui bufon

Și trecem grăbiți mai departe.

Hamlet rămâne semeț

Ca și Ofelia la fel de nebună

Alături de blânda Cordelie neconsolată

Rațiunea destul de perversă

Ne-ndeamnă să rămânem

Cruzi și lucizi

Actorul știe că și Hamlet

Și Lear sunt vinovați

Dar joacă cu măiestrie

Rolul lor tragic.

**Hamlet
rămâne semeț**

**Ca și Ofelia la
fel de nebună**

**Alături de
blânda
Cordelie
neconsolată**

**Rațiunea
destul de
perversă**

**Ne-ndeamnă
să rămânem**

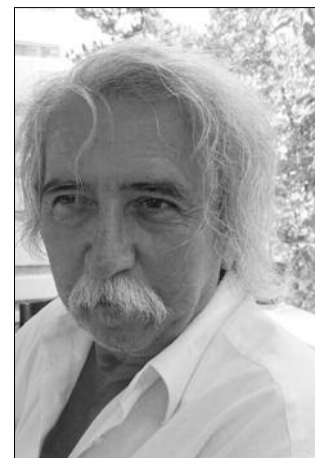
Cruzi și lucizi

**Actorul știe că
și Hamlet**

**Și Lear sunt
vinovați**

**Dar joacă cu
măiestrie**

**Rolul lor
tragic.**

***

și vii acasă cu zilele-n mână
mai puțin cu o minune mai mult cu o rană
strada e în fiecare zi alta
prin ceea ce îi lipsește
deși n-are capăt și nu va avea niciodată

de la ferestre imaginare
te mai strigă te mai agață-n cârlig o tristețe

un râu de lumină al unei dimineți uitate
îți sare-n grumaz gata să te sfâșie

de la un timp te-ajunge din urmă
o foarte veche dorință
despre care ai crezut că nu mai există și ai
părăsit-o definitiv
așa cum îți părăsești brusc iubita și casa

dar nu poți s-o numești
și va rămâne mai nimic din dulceața ei

și vii acasă
și casa e la capătul străzii
și capătul străzii nu mai există

bandaj

n-aș fi crezut că-n trup chiar în trup
zi și noapte
cu îndărătnicie și aproape fără să bagi de seamă
crește o
armură de fier

întâi i-am simțit răceala
când te sărutam- copac singuratic în câmpie
trăsnit

apoi mărul lui Adam
în cătușa celei dintâi tristeți fără leac

într-o zi
genunchiul nu m-a mai ascultat nici de la
pat la ușă
prins în fier

într-o noapte am auzit clar mult timp
zaua de fier în foșnet
ca și cum cineva s-ar fi mișcat în trup –
altcineva altcineva

azi în artere
sângele abia s-a strecurat ca un șarpe solzos
pe moarte
până la gură până la ochi

prin vizieră
cerul se vede greu și țepăn

mica serenadă pe autostrada București-Cuca Măcii

la prima ninsoare din an
barba țepoasă și ochii încercănați ca niște
goale cuiburi
de rândunică

înăuntru ușile vraiste sărite din balamale
sentimentele măcinate în râșnița de cafea

din loc în loc cusătura realității plesnește
și se văd
urâtele vertebre și peisajele pârjolite și
bulboanele

norioase ale visului
aici
durerea de-a fi spaima că ești
un conglomerat
de stele și deșeuri menajere și reclame
și voci enervate și muzici și iubire și ură

amintirile au mușcat adânc din prezent
așa că vezi unde te ascunzi
sub care cută a realității ca o căpușă
albastră

azi mereu azi

mâinile arse de soda caustică a fricii
aortele zilei plesnite
tapetul ochiului scrijelat și plin de sânge
(nu-i așa că nu despre tine e vorba)

scrâșnetul ploii pe geam
geamătul vântului printre mobile și
izbitura-n obloane
ușa încuiată de trei ori și dâra de apă
pic pic pe scări
tavanul coborând vertiginos pe scripeți
neunși
te-mping în tine însuți

și faci încercări
de-a lega toate acestea:
"îți jur că moartea e pretutindeni și ești
chiar tu"

"astă iarnă te-a părăsit iubita ca pe un
ciorap deșirat
și murdar"
"a dat în aur
câmpul de floarea soarelui, peste o lună
totul va fi scrum"
"prinde în pioaneze pata de soare de pe
dușumea"

degeaba:
legătura cu amintirile s-a rupt dintr-o dată
sintaxa evenimentelor
se destramă

(nu-i așa că nu despre tine e vorba nu
despre tine nu)

dincolo de strigăt începe lumea

dacă în seara asta coboară din tine
drapați în gheață cei care niciodată n-au
somm și râvnesc
pacea rotitoarelor stele

dacă pe mâini
ceața sângerie
și varul spaimei
nu s-au uscat

dacă a înțepenit grumazul
în cleștii unei tristeți fără leac
și nu mai poți înghiți acest pahar
pe care ți-l întinde provocator viața

dacă până la pat drumul ți se pare o veșnicie
și este o veșnicie
și cearșaful mai greu decât o lespede

dacă în loc să-ți ascunzi fața în palme
primești
în plin
pumnul realității

dacă nu mai știi să numești nici un lucru
familiar
care există ca să te trădeze
dacă în strigătul tău se aude și strigătul
lumii însângerate

loc interzis

nimic altceva:
zvârcolirea în aer a unei frunze de salcâm
căldura
unei pietre traversate de încărcătura
atomică
unei picături de sânge

și acestea
nu-ți stârnesc în minte
imaginea în ruină a anotimpului

doar mișcarea unor degete care se răcesc
pe-ncetul
peste mica planetă a poeziei abia smulsă
noptii

imemorială privire
sprijinind cerul
cu iscălituri îndrăznețe

un foarte îndepărtat izvor al singurătății
în fața frunzei de salcâm care se zvârcolește
încă în aer

și acest amestec ciudat
al culorii râului în asfințit
cu țipătul
inimii care se trezește
în sârma ghimpată a tufei de trandafiri

să spunem că a fost o privire aruncată
în acest loc INTERZIS

exerciții de existență

aici ar fi trebuit să fie o pasăre picotind pe
umărul
unui bărbat singur și obosit
-nu mai există
nici măcar fâlfâitul ei prin aerul rar
nici măcar scoaba care a ucis-o

la câțiva pași de chioșcul de ziare
un castan albastru ar fi trebuit să fie scaldat
în lumina rece
a minții

și mintea care l-a imaginat și l-a hrănit cu
sângele ei
împotriva tuturor
e acum un cuib părăsit plin de negură

o casă ar fi trebuit să fie la capătul atâtor
păduri

nu există

întâlnire

la colțul casei
dimineța când pleci – acoperite cu o
batistă în carouri
aceleași lucruri
pe care privirea le face inexistente ca și cum
niciodată

n-au fost
un hopa-mitică
un briceag cu o pată de sânge viu în vârful
câteva litere de plumb de la mașina de
copiat vise
niște imagini alb-negru furate din
paradis
o păpădie de carton și luna verde ca o
lacrimă peste toate

și nu vei putea ticlui niciodată
întâlnirea cu omulețul cu priviri încărcate
de tristețe
de la colțul casei care nu mai există

oricum astăzi nu și nici mâine și nici în vreo
altă zi –

un albastru înnegrit de ploaie și nodul din
gât
și ochii ficși
și tărâmul realității îndepărtându-se tot mai
mult
și cheia care nu se mai potrivește la nici o
ușă

**scrâșnetul
ploii pe geam**

**geamătul
vântului
printre mobile
și izbitura-n
obloane**

**ușa încuiată
de trei ori și
dâra de apă**

**pic pic pe
scări**

**tavanul
coborând
vertiginos pe
scripeți
neunși**

**te-mping în
tine însuți**

Se dădea lumea la o parte, să facă loc de trecere cortegiului acestuia inedit. Mireasa răsărea, ca un pistil uriaș, din tomberonul nămețit de flori, dintre petale prinse-n aracet, pe câmpia verde a plasticului; era cel mai ideal mijloc de a o purta, ca într-o lectică, pe ea, regina târnului, spre ofițerul Stării Civile.

Părea străină. Se înstrăinase de ea cea de toate zilele, cum probabil se separă, nevoit, toate miresele din lume, când nu-și mai aparțin aproape deloc; intră pe mâna remodelatorilor, cu tot corpul lor, ca să sfârșească, și mai străine, în patul unui mire despre care nu știu mai nimic.

Ea, acum, era făcută din piese răzlețe, nici una în armonie cu cealaltă, așa încât privindu-se în oglinda lipită provizoriu, cu scoci, pe peretele chioșcului de ziare, îi păru că are fața fetei de la cosmetică, părul doamnei Elisa, și cum încerca să ducă mâinile la ochi să stăvilească imaginile care-o îndepărtau de cum știa ea că arată, descoperi de dincolo de apele căutătorii că și oja de pe unghii era ca a doamnei Anica...

Părul Ricăi, proaspăt coafat, atunci desprins de pe moațe, arăta ca al șvaboaicelor înainte de paștele catolic, sărmos și decolorat, ușor înfoiat, ca o imortelă, încadrându-i fața spelbă ca o floare de ceară, dar armonizându-

TIȚIAN. Noli me tangere

se de minune cu sprâncenele bălane, pensate, mai groase la rădăcinile ochilor și subțiri, ca niște firușoare de ață neagră, spre coadă.

Nu se plăcea nici un pic. Iar ideea de a se duce la altar în dricul ăsta de cărat gunoier era de-a dreptul idioată, cu toate că se voise a fi o caleașcă la care trăgeau „doi cai”, cum nu mai avusese nimeni.

Mirele și cumnații de mână:

Adam șchiop, de la un cui ce-i dăduse-n talpa dreaptă, Toni, geamănul, șontăcând și el de același picior, amândoi cu părul scârcior, roșcovani, cu tenul rozaliu ca niște funduri de bebeluși, la fel îmbrăcați: cămăși albe, papioane, pantaloni bleumarin, călcați la dungă, lăsați peste pantofii cu vârful ascuțit, bine ieșiți din modă, aduși de careva din Italia, din cine știe ce sursă, iar mirele — se zicea că erau de unică folosință pentru „cei ce nu se mai întorceau din drum” —, un pic răzlețit de cei trei, ieșit din decorul festiv, aducea a cioban din vârful muntelui — și poate asta și era —, scoborât de pe creste, forțat, pentru o ceremonie pusă la cale de niște inși iresponsabili, sau puși pe șotii. Nu-și ieșea din ritm: mergea mocănește, cocoșat, sub

Mireasa

imperiuul unei timidități exagerate. Pe el, doamna Elisa, maestra de ceremonii, îl încorsetase în veșmintele vreunui mire vechi, achiziționate de firma Krauser: costum negru, jiletcă cu pieptii brodați, cămașă cu balene la guler. La pantofi se-mpotmoliseră, și nici gazdele nu găsiseră-n depozitul lor ceva pe mărimea cu care acesta călca potecile. Nici magazinele nu comandau asemenea mărimi. Așa că regizoarea fără portofoliu s-a mulțumit să-l vadă în bocancii lui cu care probabil suia muntele primăvara și pe care-i abandona pe-o poliță, până-n toamnă, când începea coborâtul oilor la iernat și erau de mare folos pentru aderența tălpilor la grohotișul care-i fugea de sub picioare.

Din punctul de vedere al doamnei Elisa, mirele, parcă n-avea față. Sau nu una pe care ea s-o distingă cu claritate: barbă rară, spânatică, niște buze subțiri, fără de sprâncene, ca și când i le smulsese careva din rădăcini și nu mai odrâslise nici măcar un fir, de neam, un nas mare cărnos. Totul fără armonie așa că pentru privirea ei mioapă figura lui părea estompată ca în spatele unei perdele de fum de țigară, când printre rotoacele se străvede un pic din nas, un ochi albastru-apos, de-un deget din pielea feței și-un pic din bretonul tunsorii cum obișnuiau s-o arate oierii ieșit de sub clopul ca un cioi caraghios, nici acoperiș capului, poate mai mult semn de apartenență la o îndeletnicire. Dar nici ea nu se străduise să-i articuleze vreo trăsătură, s-o facă mai vizibilă, să-i dea penel gros.

Celor patru, de-acum li se alăturaseră mulțimea de gură-cască. Unii spuneau că veniseră în spatele lor încă de pe malul Begheiului unde mireasa se spălase, la fel și cei doi frați ai ei, nărăvașii care acum purtau sarcofagul, la una din fântânile țâșnitoare, secondați, la oarecare distanță, de curioși. Săpunul mirositor, abia scos din ambalaj, pieptenele pe care străluceau picurii de apă, un prosop pentru toți trei, ustensile trebuincioase, înșirate pe buza bazinetului, iar pe marginea tomberonului încă neîmpodobit erau resfirate hainele de schimb pentru cununie.

Când ei erau gata-gata — frații se primeniseră sub podul Michelangelo, iar ea în toaleta cafenelei lui Ivan, spațiu comercial primit ca recompensă de actualul patron pentru că luptase în revoluție —, Adam spoise cu bidineaua cu aracet carcasa verde a tomberonului, iar Toni aruncase asupra-i petale viu colorate, adunate de la florarii din Piața 700. Ici-colo, se strecurase și adăposteau câte-un trandafir, ori o cală roșie, care parcă ardea. Din timp, aranjase Rica cu vânzătorii de flori să-i facă un buchet de mireasă și să-i adune florile nevândute pentru această ceremonie.

De cum dăduseră colțul, Ricăi îi se păru că aude sunetul de flaut al domnului Fortunat ca și când ar fi acompaniat discret marșul inedit. Și așa și era; pe ea n-o mințea auzul ei de melomană care asculta din odaia cu ustensile de făcut curățenie, toate repetițiile. Ba, ar fi putut spune și trebuie să între fiecare instrument în ansamblul de sunete.

Acesta era într-o camionetă ce venea așteamătul alaiului, îmbrăcat în haine galben-pai, în armonie deplină cu furnirul broancei pe care o luase alături, ca să-i întregască personalitatea. Flautul era de avarie, ca acum, dar instrumentul care-i reprezenta starea lui adevărată era măgăoaia asta cu cordele pudrate cu sacăz.

Cum cortegiul acesta ciudat întrerupsese deplasarea fluentă pe carosabil, micimanul Telă, de serviciu în ziua aceea, ținea legătura prin stație cu postul de poliție din Piața 700.

— Ce fac cu ei, don' șef? Că creează busculade... Un drac de tomberon și patru oameni... C-o mireasă de pomină, doi nebuni care se dau cai și care șontăcăie de același picior, gemeni... și-un cioban, ginere...

— Du-i la balamuc, frate! Sună la 112 și vine Salvarea! Ori trimit duba și-i încarcă una-două! Cu tomberon cu tot!

— Păi să vedeți... Dacă-i dirijez pe alt traseu?! Ce ziceți, e bine?

— Faci cum crezi, ești la tine-n parohie... Sau dacă-ți asumi riscul, cheamă mai bine ofițerul Stării Civile și pe popă, să-i cunune undeva-n parc! Că ajungem pe la vreun post de televiziune... Și așa nu scăpăm!

Pe Rica o dureau picioarele. Pantofii cu tocuri înalte, mai mici cu un număr decât piciorul ei, o chinuiau îngrozitor; s-ar fi descălțat dar avea teamă că nu se mai vede din tomberon, și așa era acoperită de prinosul de flori și de sovonul vechi.

Cu orientarea în spațiu nu avea treabă; se încredea în cei doi trăpași șchiopi care făceau drumul acesta zilnic și știau fiecare crăpătură din caldarâm și fiecare fir de iarbă crescut între pietre. Mergeau drept înainte și nu mai aveau mult de parcurs că Telă le indicase abaterea ce se cerea a fi făcută, spre părculețul tânăr iscat într-o noapte în jurul bisericii și ea răsărită la răscruce, una dintre multele înălțate în ultimul timp.

Ca nași... era o problemă. Domnul Fortunat — era deja stabilit — avea să coboare numai cu flautul în buzunarul de la piept, și să-și abandoneze contrabasul ca să se alătore doamnei Anica. Dar aceasta nu se vedea; nu știa de devierea traseului pe alt itinerar, și la biserica asta mică, soluție de compromis, găsită de subofițerul Telă.

Cine s-o înștiințeze nu avea, și nici nu știau unde era la ea la ora aceea, așa că Fortunat, intrat oarecum în panică, ochi în cortegiu o doamnă arătoasă pe care o știa din vedere. Pentru nevoile lui nu s-ar fi rugat de cineva pentru nimic în lume, mai ales de vreun străin, dar în cazul acesta nu avu încotro:

— Dragă doamnă, iertați-mă că intru abrupt în problemă, dar e caz de forță majoră... vedeți în ce postură sunt pus, dintr-o prostie de-a mea de a sări în ajutor sârmanilor...

— Că asta mă miră și pe mine, cum un om de condiția domnevoastră... că vă știu de la concerte...

— Asta e! I-am promis miresei c-o s-o cunun și... Numai că perechea mea, cum ar veni nașa, care nu mi-e soție, întârzie. Fiți bună și acceptați, în numele unei sfinte cauze, rolul de nașă... Cât durează, acolo... pirostriile, *Isaia dântuiește*, doi-trei pași în dreapta, doi-trei în stânga... mă salvați...

— Dacă-i circ, apăi... cu plăcere! Dar e pentru vreun film sau e pe bune?

— E pe bune! Mie mi-a venit ideea asta inedită... cu tomberonul... să ne folosim fiecare cu mijloace de la locul de muncă, nu? Nunta asta o s-o țină minte toată lumea care o vede-o. Deci, sunteți de acord?

— Fără nici o problemă! Soț nu am ca să mă tragă la răspundere... și nici alte obligații... Dar poate vine până la urmă doamna...

Doamna Anica nu se arăta la orizont. Probabil luase drumul Catedralei, după ce ieșise de la coafor, ori nu găsise cine să-i aibă grijă de patrupede...

Fortunat o sunase îndelung, și când cineva, în sfârșit, ridicase receptorul, auzise doar hămăiturile câinilor.

(Fragment din romanul în pregătire „Orașul încărunțise”)